

Овој проект е финансиран од
Европската Унија

ЛОКАЛЕН АКЦИСКИ ПЛАН ЗА ВКЛУЧУВАЊЕ НА НЕФОРМАЛНИТЕ СОБИРАЧИ НА ОТПАД ОПШТИНА КОЧАНИ

ЛОКАЛЕН АКЦИСКИ ПЛАН

ЗА ВКЛУЧУВАЊЕ НА НЕФОРМАЛНИТЕ СОБИРАЧИ НА ОТПАД

ОПШТИНА КОЧАНИ

Оваа публикација е создадена со помош на Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствено одговорност на МДЦ-Ти.Нет и во никој случај не ги изразува гледиштата на Европската Унија.

II. АКЦИСКИ ПЛАН Општина Кочани

1. Работна група Кочани

2. Процесот на консултирање и акциско планирање донесоа неколку аспекти кои се појавуваат како приоритети

3. Акциски план за Општина Кочани

4. Услови кои се потребни за основање на кооператива или социјално претпријатие во сопственост на неформалните собирачи на отпад

Листа на кратенки

ЕЕ	Електрично и Електронско ģубре
ЕУ	Европска Унија
ЕИДХР	Европски инструмент за демократија и човечки права
ЕЛС	Единица на локална самоуправа
ЗНС	Здружение на неформални собирачи на секундарни суровини
ЛЕАП	Локален акциски план за животна средина
НСО	Неформални собирачи на отпад
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МТСП	Министерство за труд и социјала политика
ПЕТ	Полиетилен терфталат
ПП	Полипропилен
ЈКП	Јавно комунално претпријатие
ЈПП	Јавно приватно партнерство

Општина Кочани

Општина Кочани се наоѓа на 120км од Скопје, сместена на северната страна на кочанската котлина и зафаќа простор на двете страни на котлината, ја напушта планината Осогово и се шири во својата долина. Градот се наоѓа на јужниот дел на Осоговската планина (2.252м). На 8км на југ, плодната кочанска котлина завршува со планината Плачковица (1.754м), а надморската височина на градот е 450 м. Општина Кочани покрива регион од 382 км² со 38.092 жители и 28 села (според пописот од 2002 година) и прерасна во трет регионален центар во источниот дел на државата.

Популацијата во Кочани, во моменталниот развој, покажува различна динамика во споредба со вкупното движење, исто како и структурните промени и просторното уредување. Има неколку фактори кои влијаат на овие услови, особено социо-економските услови, промената во етничката структура, природно-географските специфики, миграциските движења и сл.

Отпадниот материјал кој произлегува од домаќинствата, населбите, индустриските и други објекти е штетен од епидемиолошки и естетски причини. Собирањето на комуналниот отпад го извршува ЈКП “Водовод” Кочани, додека селата не се покриени со организирано собирање на отпадот. Околу тие места се создадени бројни т.н. нелегални депонии.

Поимите како селектирање, рециклирање и обработување на отпадот се далеку од реалноста. Отстранувањето на отпадот се врши на градската депонија која се наоѓа на околу 6 километри од градот. Сместена е покрај регионалниот пат П – 519 (патот до РЦ “Пониква”).

Градска површина	Оддалеченост од градот во километри	Количина на отстранет отпад (м ³ на ден)	Индустриски отпад (м ³ на ден)	Процент о време на користење (години)	Искористеност на капацитетот на депонијата	Вкупна количина на отпад на депонијата (м ³)
Кочани	6	120	80	27	мала	1.566.000

Извор: Национален Еколошки Акциски План (НЕАП)

Јавно Комунално Претпријатие “Водовод”, Кочани

Јавното Комунално Претпријатие “Водовод”, Кочани извршува собирање на отпадот на територијата на општина Кочани. Моментални проблеми на ЈКП “Водовод” се собирањето на отпадот од правни лица според законот за управување со отпад и собирање на отпадот во руралните средини и околните населби. Недостигот на опрема за собирање на отпад и систем за селектирање на отпадот, покрај веќе спомнатиот центар за рециклирање, е евидентен и објаснет во Планот за управување со отпад за Општина Кочани. Соработката со ЈКП “Водовод” се смета како природно продолжување на веќе постоечката одлична соработка помеѓу ЈКП и неформалните собирачи на отпад. ЈКП “Водовод”, Кочани веќе има постигнато значајни резултати во обидите да ги формализира и легализира неформалните собирачи на отпад и да ги вклучи во организираниот механизам за собирање на отпадот.

ЕКО ПАК ХИТ од Кочани е компанија за управување со пакување и отпад од пакување. Таа претставува непрофитна компанија чии активности се насочени кон управување со отпадот од пакување, според законот за управување со пакување и отпад од пакување. Мисијата на ЕКО-ПАК ХИТ е да обезбеди почиста и побезбедна животна околина за граѓаните на државата преку ефективен систем за управување со собирање, искористување и рециклирање на отпадот од пакување. Целта на ЕКО-ПАК ХИТ Кочани е пред сè да ги едуцира граѓаните, да се грижи и да ја заштитува околината и да биде директен и активен учесник во процесот на рециклирање кој има повеќе вредности. Исто така, една од целите на компанијата е да изгради долготрајна и цврста врска со своите клиенти и државата, според европските регулативи – да се намали штетното влијание на отпадот од пакување на околината, да се промовира одговорно однесување на компаниите кон отпадот од пакување и да се обезбеди поголем квалитет на живеење.

II. АКЦИСКИ ПЛАН Општина Кочани

Главната цел на овој АКЦИСКИ план за општина Кочани е:

Обезбедување на ефикасен и одржлив систем за управување со отпад од пакување преку создавање на околина која ќе им овозможи на неформалните собирачи на отпад да учествуваат во усвојувањето на мерки за почист град.

Делегацијата на Европската Унија преку ЕИДХР програмата го поддржува проектот за „Вклучување на неформалните собирачи на отпад во формалниот систем за управување со отпад во Македонија“, имплементиран од страна на МДЦ-Ти.Нет. Во рамки на проектот беа основани работни групи во Скопје, Струмица и Кочани кои беа составени од клучните засегнати страни, претставувајќи различни институции во секој град. Работната група во Кочани, исто така, вклучува претставници од неколку централни институции и релевантни министерства.

1. Работна група Кочани

Општина	Институција	Име и презиме	Позиција
Општина Кочани	Агенција за вработување	Ивана Зашева	Одделение за активни мерки и политики за вработување
Општина Кочани	ЈКП “Водовод” Кочани	Мирче Паунов	Шеф на подрачната единица за комунална хигиена
Општина Кочани	Неформален собирач на отпад	Мијалче Ѓоргиев	Неформален собирач на отпад
Општина Кочани	Неформален собирач на отпад	Садик Демов	Неформален собирач на отпад
Општина Кочани	Неформален собирач на отпад	Љупчо Ѓоргиев	Неформален собирач на отпад
Општина Кочани	Здружение на граѓани – Авена, Кочани	Драганчо Георгиев	Претседател на здружението
Општина Кочани	ЕКОПРОЕКТ–КО ДОО, Кочани	Билјана Митева	Менаџер на компанијата
Општина Кочани	Авена Кочани	Жаклина Пауновска Ангелковиќ	Координатор за животна средина во Авена, Кочани
Општина Кочани	Ромски информативен центар	Сабина Рамадани	Претставничка

2. Консултациите во Кочани и процесот на акциско планирање донесоа неколку аспекти кои се појавуваат како приоритети.

1. Досегашната соработка на ЕКО-ПАК ХИТ и ЈКП „Водовод“ од Кочани, и неформалните собирачи на отпад создаде предност и претпочитање на работењето во асоцијација и кооперативи/социјално претпријатие.
2. ЕКО-ПАК ХИТ веќе направи договор со 5 неформални собирачи на отпад (НСО) и ги вработи истите во нивниот објект во општина Кочани за селектирање и сортирање на отпадот. Според тоа, се доаѓа до заклучокот дека можеби е корисно да се експериментира со модели кои обезбедуваат пристап до собраниот отпад од пакување, со што обострана

корист имаат и неформалните собирачи на отпад и операторот со отпад од пакување ЕКО-ПАК ХИТ.

3. Зависност од финансирањето од страна на индустријата. Неформалните собирачи на отпад, локалната власт, ЕКО-ПАК ХИТ и Јавното комунално претпријатие имаат директни меѓусебни врски. ЕКО-ПАК ХИТ потпиша договор за концесија со општината за собирање на отпадот од пакување, но сепак единствени кои собираат ефективно се неформалните собирачи на отпад кои се вклучени во собирачкиот систем на ЕКО-ПАК ХИТ во Кочани.
4. Конципирање на рециклирањето како бизнис кој е временски одржлив.
За собирачите на отпад и неформалните рециклирачи, рециклирањето е бизнис, не проект. За локалната власт, рециклирањето е нешто што ЕУ и законите го бараат и затоа има волја да ги поддржи проектите преку субвенционирање, договори, концесии и донирање на средства. Доколку нема директно поддржување на активности или проектни средства за финансирање, локалната власт ја губи посветеноста за организирано рециклирање, но собирачите на отпад не ја забораваат. Нивните потреби на некој начин остануваат исти – потребен им е стабилен простор за живеење и работење, а индустријата, од друга страна, има потреба од стабилно и континуирано рециклирање за да ги исполни целите поставени во законот за пакување и отпад од пакување.. ЕКО-ПАК ХИТ ја сфати оваа потреба и ги направи првите чекори кон вклучување на неформалните собирачи на отпад, со вработување на 5 неформални собирачи на отпад.

На тој начин, овој акциски план за формализација на неформалните собирачи на отпад во градот Кочани има за цел креирање ОДРЖЛИВО ВРАБОТУВАЊЕ за собирачите на отпад кои во моментот се наоѓаат на дното на овој пазар кој се карактеризира со голема конкурентност, многу мал профит и нехигиенски работни услови, преку нивно организирање како партнери на ЕКО-ПАК ХИТ со создавање на свое социјално или микро-претпријатие кое ќе биде во можност да собира, сортира и управува со отпад или да им овозможи вработување за собирање, сортирање и балирање на отпад како вработени во ЕКО-ПАК ХИТ.

ЕИДХР проектот за „Вклучување на неформалните собирачи на отпад во формалниот систем за управување со отпад во Македонија“ има за цел да ја зајакне здравствената благосостојба преку создавање на одржливо вработување за неформалните собирачи на отпад (НСО) и обезбедување поддршка за пристап до здравствените, образовните и социјалните услуги. За време на дискусиите на работната група, беше потврдено дека целиот процес може да биде постигнат преку организирање на неформалните собирачи во нивно само-управувано социјално претпријатие или кооператива за собирање, сортирање, и/или управување со отпад од поголем обем. Тоа овозможува поголеми количини на отпад и повисок приход, нудејќи основа за поодржливо формално вработување и индиректно овозможување на подобар пристап до јавните и социјалните услуги (здравство, образование, социјална благосостојба) и вклучување во општеството. Според тоа, овој акциски план се фокусира на создавање услови за основање на таков субјект во Општина Кочани. Кооперативата како основа ги има искуствата од Проектот за рециклирање на пластика кој успешно ја имплементираше програмата за рециклирање во Кочани преку поставување на неформалните собирачи на отпад во понатамошниот тек на системот за рециклирање. Клучно за формализација на НСО во Кочани е потребата за нивни социјални/здравствени/пензиски придобивки и нивна економска стабилност и безбедност. Со моменталниот пристап, неформалните собирачи на отпад сè уште се надвор од регуларниот систем за вклученост во здравственото/пензиското осигурување поради фактот што тие не се постојано вработени, туку работат на привремена база (во форма на еднократно или повремено купување). НСО сеуште остануваат надвор од системот и претставуваат потенцијални социјални прашања поради социјално-економската нестабилност.

Овој акциски план се стреми кон оформување на организација на неформалните собирачи на отпад како правно лице – партнер на ЕКО-ПАК ХИТ. Со организирањето на неформалните собирачи во правно лице (препорачано е тоа да биде во форма на кооператива или социјално претпријатие), тие ќе станат важен дел од целиот ланец на рециклирање во Општина Кочани. Оваа форма на правно лице гарантира одржливост и долготрајно партнерство со ЕКО-ПАК ХИТ и/или со Општина Кочани. Постигнувањата на ЕКО-ПАК ХИТ се сметаат за многу значајни. Кругот ќе биде комплетен доколку моменталната организација на неформални собирачи на отпад добие легално правна форма и се вклучи во бизнисот како правно лице кое ќе ги обезбеди сите придобивки од здравствените и пензиските осигурувања за членовите/вработените.

3. АКЦИСКИ план за општина Кочани

Цел	Клучни активности	Одговорности	Средства за имплементација	Индикатори за ефикасност	Времетраење
Дата база на податоци за неформалните собирачи 1.1. Идентификување на неформалните собирачи на отпад во Кочани 1.2. Меморандум за соработка помеѓу сите засегнати страни за вклучување и формализација на неформалните собирачи на отпад и количините на отпад	Истражување за условите на неформалните собирачи на отпад (број на НСО, категории, број на лиценцирани компании кои работат со отпад и отпад од пакување, потребни документи поврзани со откуп на отпад, односно формализација	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани	Да се ангажира консултат за подготовка на прашалник за собирање на податоци	Број на пополнети прашалници	8 месеци
	Подготовка на прашалник	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Општина Кочани, ЈКП “Водовод” Кочани, НСО, ЕКО-ПАК ХИТ	Да се ангажира консултат за развој на прашалникот за собирање на податоци	Подготвен прашалник	8 месеци
	Волонтери на терен	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Општина Кочани, ЈКП “Водовод” Кочани, НСО, ЕКО-ПАК ХИТ	Волонтерите се обучени како да спроведат истражување со прашалник и да и собирање на податоци на терен	Број на пополнети прашалници	8 месеци
	Собирање на податоците од анкетата	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Општина	Да се ангажира консултат за анализирање	Собрани податоци	8 месеци

	Кочани, ЈКП “Водовод” Кочани, НСО, ЕКО-ПАК ХИТ	на податоците од прашалниците		
Зачувување и класификација на добиените податоци според содржина и категорија	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Општина Кочани, ЈКП “Водовод” Кочани, НСО, ЕКО-ПАК ХИТ	Подготовка на систем за зачувување и класификација	Класифицира ни податоци	8 месеци
Подготовка и усогласување на официјалниот документ за соработка помеѓу засегнатите страни во врска со НСО и количините на отпад	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Работна група, неформални собирачи на отпад	Подготовка на Меморандум за соработка и земање во предвид предлозите на неформалните собирачи на отпад	Меморандумот за соработка е подготвен со предлози и сугестии на неформалните собирачи на отпад	3 месеци
Доставување на документот до општина Кочани и ЈКП “Водовод” Кочани, и до ЕКО-ПАК ХИТ и негово потпишување	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Работна група, неформални собирачи на отпад	Средба на работната група и дискусија за Меморандумот за соработка	Потпишан Меморандум за соработка помеѓу неформалните собирачи на отпад, Општина Кочани и ЕКО-ПАК ХИТ	3 месеци

Цел	Клучни активности	Одговорности	Средства за имплементација	Индикатори за ефикасност	Времетраење
Анализа на правните регулативи и почнување на процедура за формализација на работата на НСО и лиценцираните правни лица за собирање, откуп и третман на отпад и компании/фирми за управување со	Едукативни работилници	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Агенција за вработување, Кочани, Центар за социјални работи, Кочани	Обуки за претставниците од Агенцијата за вработување, Кочани, Центарот за социјални работи, Кочани, ЈКП “Водовод”, Кочани и Општина Кочани	Најмалку 30 обучени претставници	8 месеци

отпад и отпад од пакување					

Цел	Клучни активности	Одговорности	Средства за имплементација	Индикатори за ефикасност	Времетраење
Подготовка на програма за формализација на НСО во Кочани и лобирање за нивно вклучување во годишната програма на општината	Работење со локалната самоуправа, НВО сектор (други граѓански организации и групи)	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Локална самоуправа, ЈКП “Водовод”, Кочани	Да се ангажира експерт за развој и подготовка на програмата	Подготвена програма, и усвоена од страна на општина Кочани	2 месеци

Цел	Клучни активности	Одговорности	Средства за имплементација	Индикатори за ефикасност	Времетраење
Зголемување на свеста на граѓаните за третирањето на отпадот и НСО	Локална кампања (флаери и електронски медиуми, локална телевизија)	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Локална самоуправа, ЈКП “Водовод”, Кочани	Заеднички акции за чистење, флаери	Зголемена свест на граѓаните	1 година
	Едукативни работилници со граѓаните (училиштата)	Здружение на граѓани “Авена”, Кочани, Локална самоуправа, ЈКП “Водовод”, Кочани	Едукативни работилници	Реализирани најмалку 30 едукативни работилници	1 година

Според посочениот акциски план за Општина Кочани, резултатите би биле следните:

- До крајот на годината во рамки на проектот на ЕИДХР, ЕКО-ПАК ХИТ веќе би имала 5 неформални собирачи на отпад со договор за работа за собирање, сортирање и балирање на отпад од пакување во општина Кочани
- Основано социјално(микро) претпријатие
- До крајот на првата година, првично да се вклучат најмалку 10 НСО и да склучат договор за работни односи со ЕКО-ПАК ХИТ
- Во текот на втората година од функционирањето на социјалното претпријатие, да се реализираат активности за проширување на соработката и да се воспостави деловен модел со останатите населени места во Кочани
- Во текот на развојниот процес социјалното претпријатие не смее да се користи детска работна сила за собирање на отпад.
- На крајот на првата година, сите деца на неформалните собирачи на отпад ангажирани во социјалното претпријатие треба да присуствуваат редовно на училиште.
- До крајот на третата година, вкупно 50 НСО да бидат вработени во социјалното претпријатие

4. Потребни услови за формирање на кооператива или социјално претпријатие во сопственост на неформалните собирачи на отпад.

1. Трошоци за отворање и оперативни трошоци

- Сметководствени услуги за кооперативата (за времетраење на проектот);
- Субвенционирана плата за социјалното претпријатие/управител на кооперативата (за времетраење на проектот)
- Субвенционирана плата за социјалното претпријатие / Администратор на кооперативата / финансиски асистент (за времетраење на проектот);
- Издавање на ЕИА документацијата;
- Издавање на лиценца за управување со отпад;
- Обуки за здравствена заштита, безбедност и од заштита од оган;
- Регистрација и осигурување на возило;
- Издавање на дозвола за транспорт, складирање и трговија со неопасни материјали;
- Капитал за почеток (трошоци за функционирање, субвенционирани плати за нови вработувања во кооперативата за период од најмалку 6 месеци, откуп на капиталот).

2. Соодветност на теренот

- **Земјиште:** Рамно земјиште со површина од 500 м², со можност за поставување на механизација (Рециклажен двор во сопственост на Комунална хигиена).
- **Локација:** Да се наоѓа во близина на густо населено подрачје (населба или бизнис средина) и да е лесно пристапно за пошироката јавност за соодветно исфрлување на секаков вид секундарен отпад. Оваа локација треба да биде исто така и во функција на точки за откуп на отпад од пакување. Треба да им биде овозможен пристап на тешки транспортни возила. Потребна е и близина на главни транзитни патишта.
- **Инфраструктура:** Инфраструктурата треба да биде опремена со водоснабдување од градот, канализација и индустриска електрична енергија. Потребна е изградба на пат и поврзување со комуналните услуги.
- **Дозвола за управување со отпад:** Земјиштето треба да се наоѓа на место каде што ќе можат да се спроведат дејности поврзани со управувањето со отпад, вклучувајќи и повремено складирање и обработка на опасни материјали. (ЕЕ отпад и акумулатори) со цел да се лиценцира кооперативата како оператор за управување со отпад со релевантни надлежности.

Процедури за организација и имплементирање – Претпријатието/кооперативата ќе ги собира следниве видови на секундарни суровини:

- Хартија (картони, весници, канцелариска хартија)
- Пластика (ПЕТ и ПП шишиња, ПП фолии)
- Метал (Алуминиум и лименки)
- ЕЕ отпад (апарати за домаќинства, компјутери, канцелариски машини)
- Акумулатори од возила
- Стакло (под услов на новите барања на пазарот и воспоставување на систем за исплата за лиценцирани оператори за отпад од пакувања во земјата во согласност со Националниот план за управување на отпадот)

Причините за фокусирање на горенаведените видови на секундарни суровини се:

- Постоеноста на стабилен пазар за такви видови на материјали;
- Лесен пристап до такви материјали од сите видови на генератори на отпад и континуирано снабдување.

- Универзална опрема потребна за обработка на таквите материјали;
- Ниски трошоци за обработка и третирање на материјалите;
- Висок пораст на вредноста на материјалите по завршувањето на обработката со соодветната опрема.

Генератори на отпад/клиенти

Социјалното претпријатие/кооперативата им пристапува на директен начин на генераторите на отпад со понуда на решенија за управување со отпадот за нивниот бизнис без оглед на количината којашто тие ја произведуваат во тесна соработка со ПАКОМАК, ЕКО-ПАК ХИТ и други лиценцирани оператори во земјата. Социјалното претпријатие/кооперативата ќе ги обезбедува овие услуги бесплатно. Како компензација, социјалното претпријатие ќе има сопственост над собраниот отпад за рециклирање за понатамошна обработка и продажба на секундарните суровини. Количината ќе го одредува темпото на собирање на материјалите и договорените видови на услуги за дадениот клиент (односно, набавка на канти или кутии за собирање отпад со пластични кеси за собирање на материјалите). Видовите на генераторите на отпад кон кои ќе се фокусираат се (по редослед на важност):

- Мали и средни претпријатија
 - Продавници
 - Канцеларии
 - Работилници и големо-продажни субјекти
- Хотели, ресторани и кетеринг услуги
- Големи компании
- Јавни институции: училишта, здравствени центри, болници, општини, зелени пазари
- Станбени објекти

Социјалното претпријатие/кооперативата ќе потпише договор со сите клиенти, со што ќе се дефинираат услугите кои ќе бидат обезбедени.

Проектот на ЕИДХР “Вклучување на неформалните собирачи на отпад во формалниот систем за управување со отпад на земјата” се спроведува од МДЦ-ТИ.Нет.

Контакти:

МДЦ-ТИ.Нет

Адреса: Ул. „Ленинова 11“, 1000 Скопје

Т/Ф: +389 2 3246-794; 3246-796

Електронска пошта: office@mdctinet.org.mk

Веб: www.mdctinet.org.mk